

LECH KRÓLIKOWSKI

O TRZECH SWOICH NOWYCH KSIĄŻKACH

Gościem pierwszego w 2017 roku spotkania Komisji Historycznej ZG TPW był Honorowy Prezes TPW, a Prezes TPW przez 20 lat (1993-2013)

dr hab. inż.

LECH KRÓLIKOWSKI.

Zdjęcie: <http://www.tpw.org.pl/index.php/aktualnosci/spotkanie-z-dr-hab-inz-lechem-krolikowskim.html>

Lech Królikowski jest absolwentem Politechniki Warszawskiej, posiada także stopnie naukowe doktora i doktora habilitowanego uzyskane w instytutach Polskiej Akademii Nauk. Po przejściu na emeryturę w 2009 r. piastował godność profesora i rektora w prywatnych wyższych uczelniach. W 1990 r. został pierwszym samorządowym burmistrzem Dzielnicy-Gminy Warszawa-Mokotów, był także 4-krotnie radnym, a w latach 2010-2014 – przewodniczącym Rady Dzielnicy Ursynów m.st. Warszawy. Na emeryturę przeszedł po kilkunastu latach pracy w Departamencie Administracji Publicznej Najwyższej Izby Kontroli. Jest autorem 15 książek i prawie 500 artykułów w czasopismach naukowych, ale przede wszystkim w popularnych. Jest członkiem Stowarzyszenia Pisarzy Polskich i aktywnym publicystą. Za zasługi na polu warsawianistyki oraz samorządu terytorialnego w grudniu 2016 odznaczony został Złotym Krzyżem Zasługi.

W ostatnich latach przygotował do druku trzy nowe książki. Jego opowieść zarówno o drodze naukowej, pasji warsawianistycznej (a początkiem była rola przewodnika po Warszawie), jak i nowych książkach, które „są gotowe w komputerze” (wraz z bogatą ikonografią i dokumentacją archiwalną) była niezwykle ciekawa; bardzo dziękujemy za ten fascynujący „wieczór autorski”. Mamy także nadzieję, że zaprezentowane książki nie będą długo czekać na wydawcę! A tu jest okazja by się w skrócie o nich dowiedzieć.

A oto tematy tych książek:

1. **Ratusze Warszawy,**
2. **Warszawa w militarnych planach rosyjskich carów,**
3. **Wisła. XIX-wieczne plany regulacji rzeki.**

Ad 1. **Ratusze Warszawy**, to skrócona historia miast lokacyjnych na terenie Polski na przykładzie Warszawy. Drugim elementem narracji są dzieje budowy siedzib samorządowych władz miejskich. Kolejny rozdział to historia siedziby władz ogólnomiejских w Warszawie od średniowiecza do naszych dni, a następna część książki to historia ratuszy warszawskich jurydyk. Bodajże najobszerniejszym rozdziałem są dzieje ratuszy w warszawskich dzielnicach, szczególnie po 1990 r. Okazuje się bowiem, że po kilkudziesięciu latach „budownictwa”, dopiero po przemianach politycznych 1989 r. powstała możliwość tworzenia indywidualnych projektów siedzib władz samorządu terytorialnego w Polsce, w tym także w Warszawie. Na tej fali powstały nadzwyczaj interesujące dzieła, a pierwszym z nich był w Warszawie ratusz Białołęki. Książkę zamyka autorska propozycja L. Królikowskiego, aby samorząd Warszawy zaplanował budowę swojej siedziby, albowiem obecnie komórki organizacyjne Urzędu m.st. Warszawy (nie licząc dzielnic), zajmują pomieszczenia pod ok. 40 adresami na terenie całego miasta. Istotne w tym wszystkim jest to, że obecna siedziba Prezydenta m.st. Warszawy przy Placu Bankowym jest niejako gościnną, albowiem corazianiejsze pałace przy tym placu należą do Skarbu Państwa i są siedzibą wojewody mazowieckiego. Prezydent miasta ma tam siedzibę, bo nie ma innej. Ze względu na fakt, iż centralna część stolicy jest coraz intensywniej zabudowywana, zarezerwowanie placu pod przyszły ogólnomiejский ratusz jest – wg L. Królikowskiego – sprawą pilną i ważną.

Sala Aleksandrowska warszawskiego ratusza na Placu Teatralnym (1870)

Siedziba władz miejskich przy ul. Otwockiej 3 w 1945 r.

„Ratusz” na Placu Bankowym

Ratusz na Woli

Ratusz na Bemowie

Ratusz na Bielanych

Ratusz w Białolece

Ratusz na Targówku

Ratusz na Ursynowie

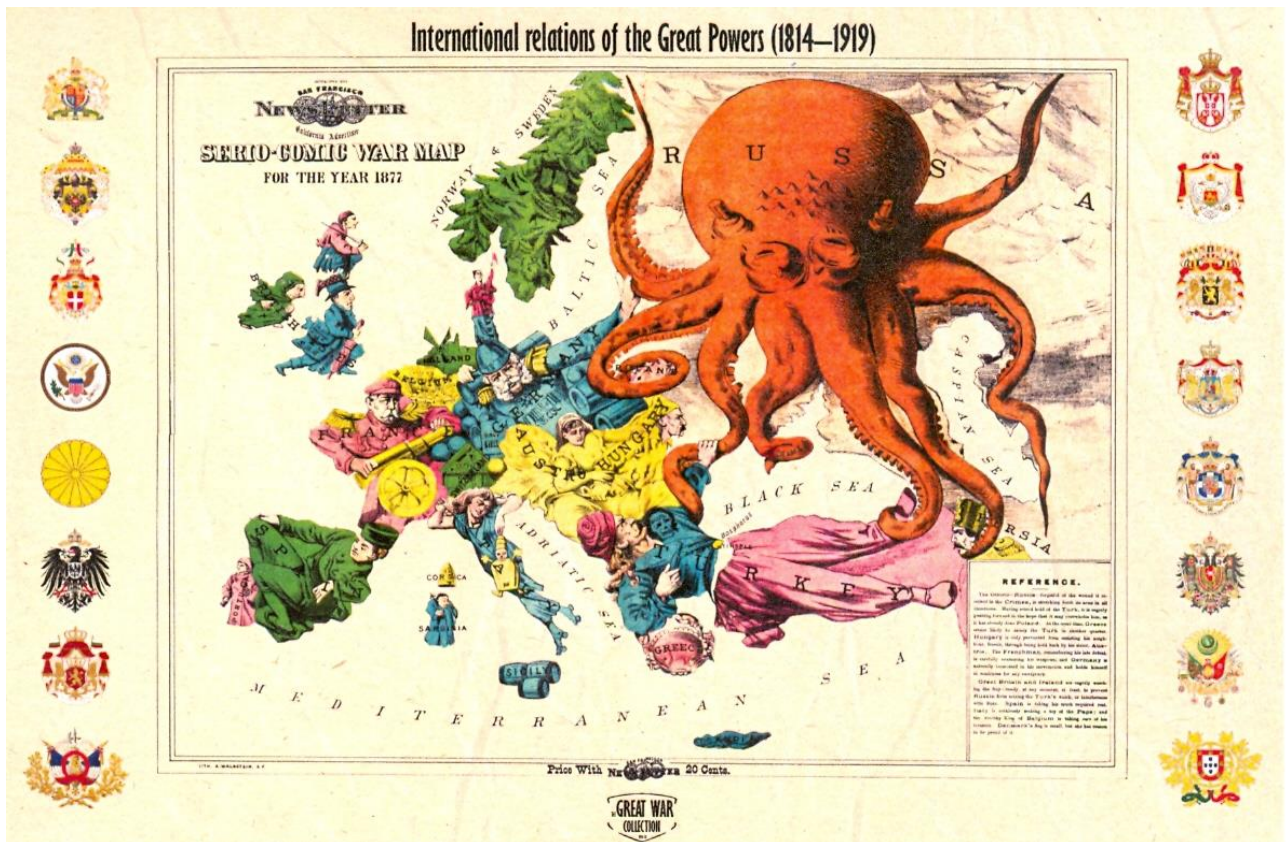

Ratusz na Wilanowie

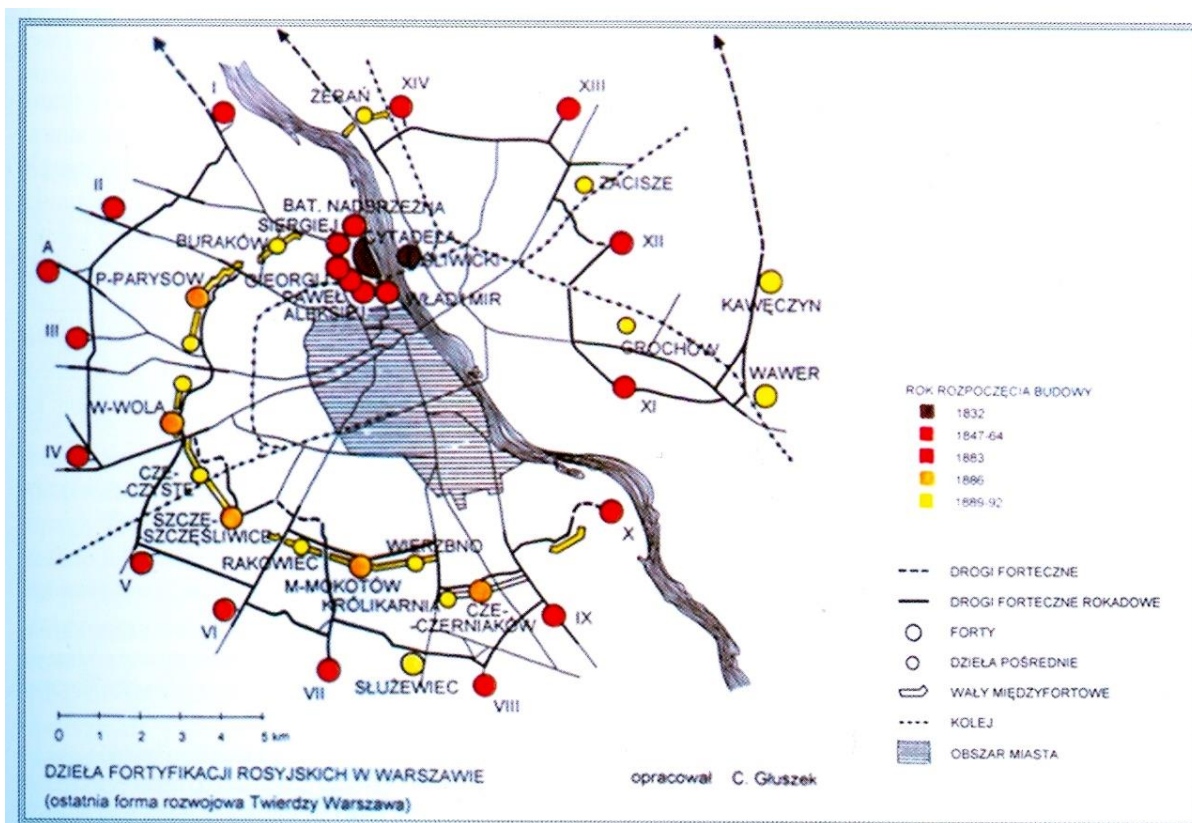

Ratusz w Wesołej

Ad 2. **Warszawa w militarnych planach rosyjskich carów** to opis dziejów Warszawy pod panowaniem Rosjan. Tekst ten traktuje nie tylko o carskich fortyfikacjach w naszym mieście, ale w znacznej części o ludziach, a przede wszystkim o służbie Polaków w armii carskiej. O nieprawdopodobnie tragicznym losie poborowych, których zsyłano na 20 lat do garnizonów na Syberii lub Kaukazie. Do czasów wybudowania kolei, poborowi z Królestwa Polskiego do swoich jednostek maszerowali nawet kilka miesięcy (pod strażą), a okres „podróży” nie był zaliczany do czasu służby. Przy śmiertelności, tzw. naturalnej (ze względu na nadzwyczaj trudne warunki bytowe) w wojsku rosyjskim wynoszącym średnio ok. 40 tys. rocznie, bardzo niewielki procent poborowych wracał kiedykolwiek w ojczyste strony. Drugim elementem składowym tej książki jest opis wielkich magazynów, które Rosjanie wybudowali w Warszawie w XIX w. dla potrzeb twierdzy „Warszawa”. Jeszcze do ubiegłego roku resztki tej zabudowy można było zobaczyć wzdłuż ul. Powązkowskiej, ale właśnie zostały rozebrane. Także warszawskie osiedla Praga II oraz Praga III wybudowane są w miejscu gigantycznych magazynów rosyjskiego wojska. Innym aspektem książki są przykłady współczesnej adaptacji obiektów pofortecznych. Fort Legionów, Fort Sokolnickiego, Fort Piłsudskiego, Fort Bema, czy Fort Włochy są przykładami takiej adaptacji dokonywanej przez różne podmioty, zarówno publiczne (samorząd terytorialny), jak też prywatne. Ta książka L. Królikowskiego jest kolejnym i oryginalnym spojrzeniem na historię naszego miasta w XIX wieku.

Wyobrażenie Rosji na pocztówce z początków XX w.

Rysunek 1. Twierdza Warszawa – ostatnia forma rozwojowa

Fort Legionów

Wnętrza Fortu Legionów zaadaptowane do celów użytkowych

Fort Piłsudskiego – kazamaty przygotowane do adaptacji

Fort Traugutta

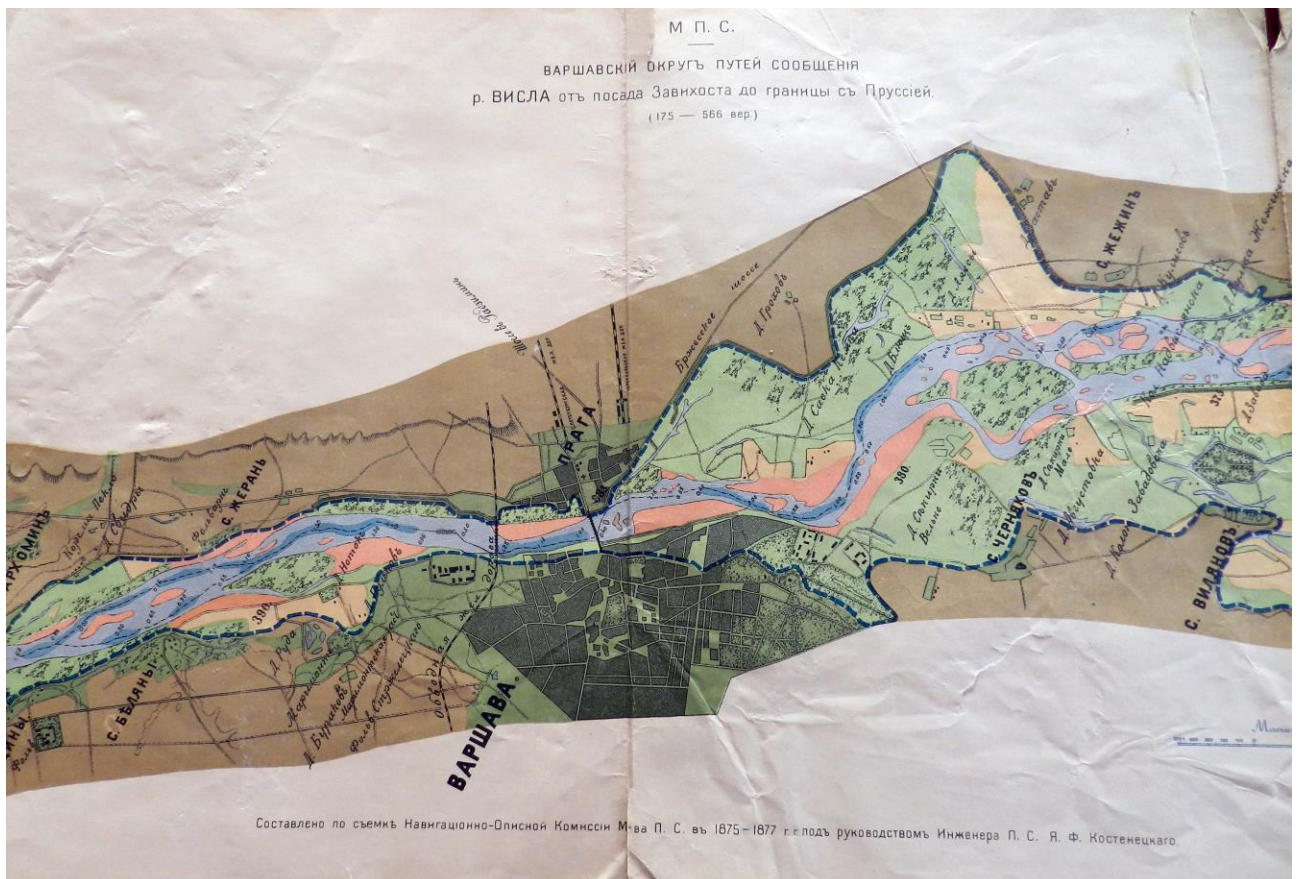

Wojskowy cmentarz prawosławny na Powązkach (1915)

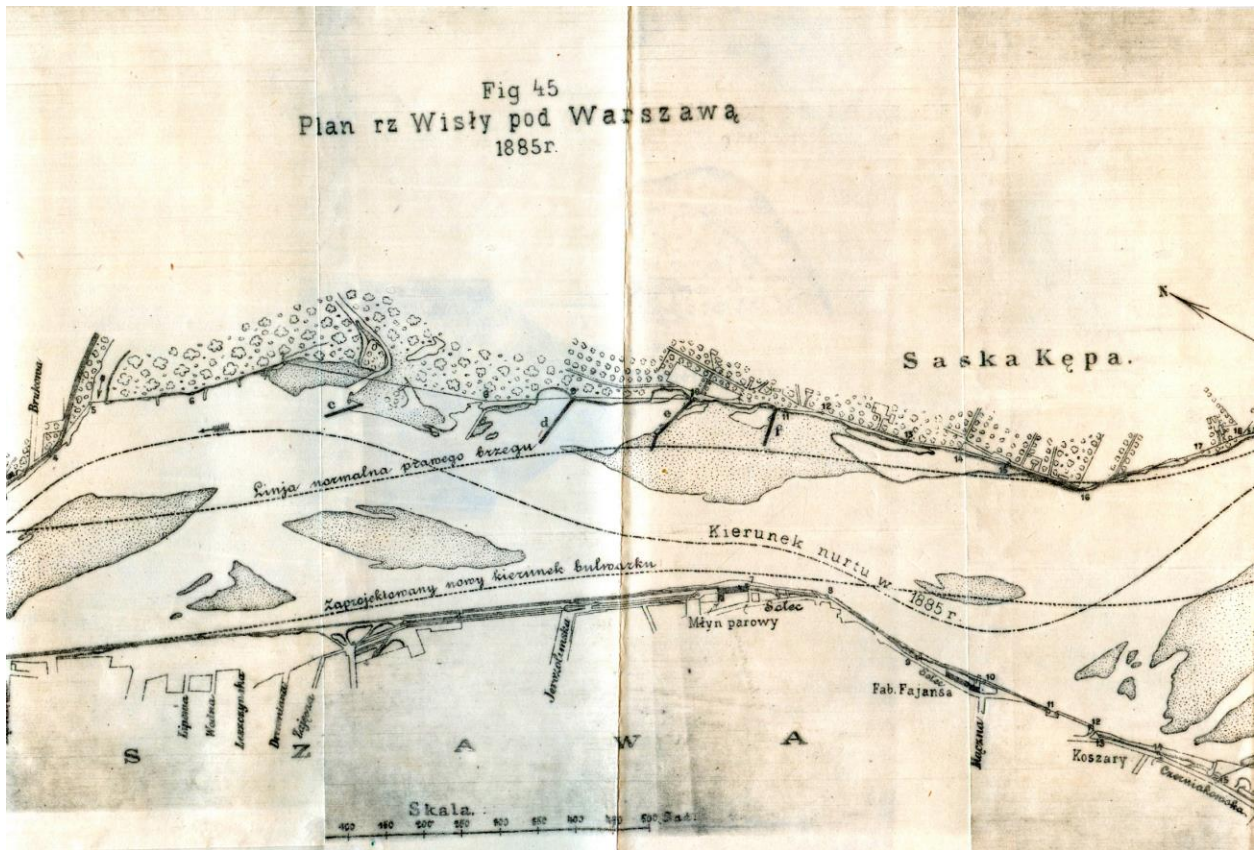

Elewator na Powązkach zbudowany wg projektu Olimpa Starynkiewicza oraz pozostałości elewatora (być może tego samego) na terenie Hipodromu CWKS Legia

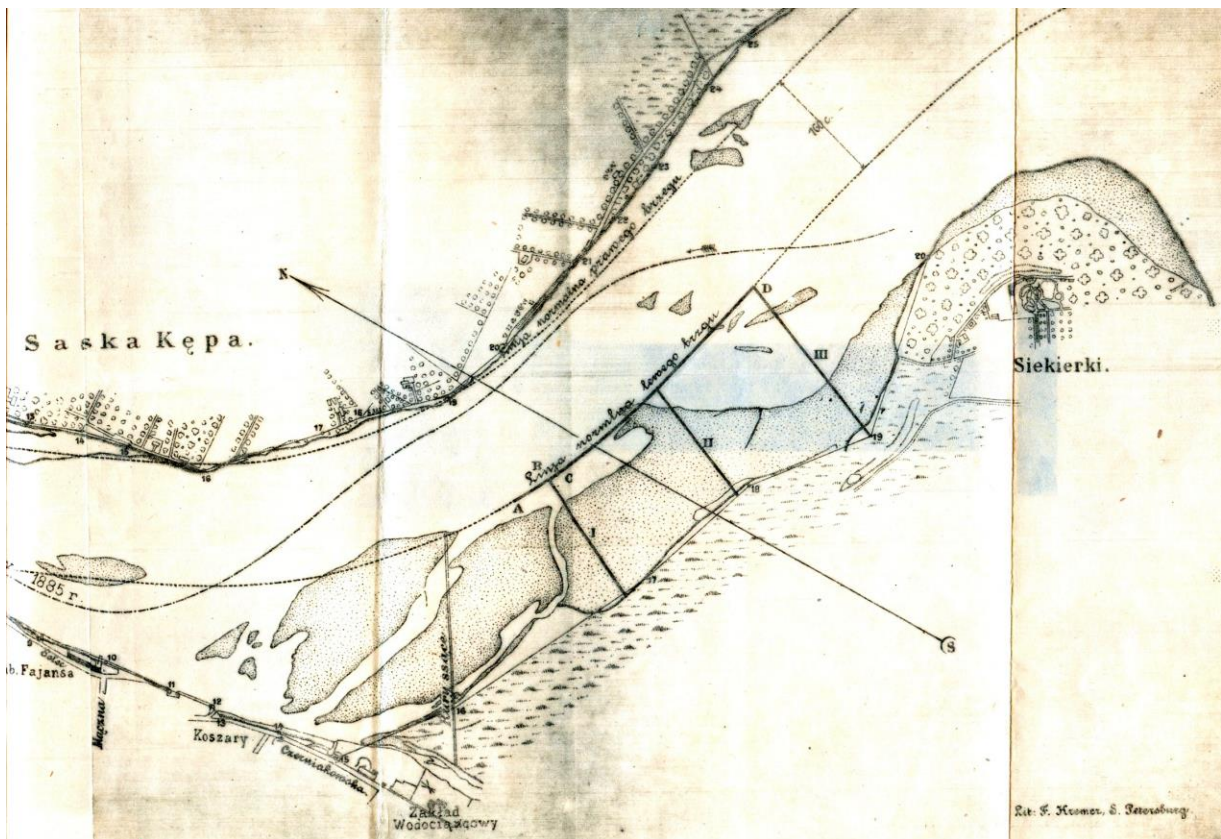
Ad 3. Wisła. XIX-wieczne plany regulacji rzeki to około 100-stronicowa praca oparta na materiałach archiwalnych pochodzących ze zbiorów rosyjskich. Autor w latach 1974-1990 był pracownikiem naukowym Polskiej Akademii Nauk. Z tego tytułu wielokrotnie wyjeżdżał do ówczesnego Związku Radzieckiego, gdzie prowadził badania archiwalne, głównie w lenin-gradzkim Głównym Archiwum Historycznym. Zebrany materiał miał być podstawą rozprawy habilitacyjnej, która jednak nigdy nie powstała, albowiem autor wybrany został wówczas burmistrzem wielkiej dzielnicy Warszawy. Materiał był jednak niekompletny, gdyż przemiany polityczne w Polsce w latach 1989-1990 r. przerwały plan badań archiwalnych autora. Z części notatek, które przywiózł do kraju, stworzył znacznie szersze opracowanie, obejmujące jedynie problematykę regulacji Wisły w XIX w. Być może okazją do wydrukowania tej pracy będzie przypadający w bieżącym roku – „Rok Wisły”? Byłoby wielką szkoda, gdyby zebrane i przeanalizowane materiały archiwalne pozostały na zawsze w szufladzie.

Obszar zalewowy Wisły w rejonie Warszawy (1877)

Plan rzeki Wisły pod Warszawą (1885)

Wisła w rejonie Czerniakowa po wielkiej powodzi w 1884 r.

Przystań na Wiśle (1931)

Wisła (1998)

*Zdjęcia: archiwalne – ze zbiorów L. Królikowskiego, współczesne – L. Królikowski;
tekst wstępny: Barbara Petrozolin-Skowrońska;
opracowanie: Halina Niemiec*